

БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННА АСОЦИАЦИЯ

БИБЛИОТЕКИ, МЕДИИ, СОЦИАЛНА СРЕДА – ПРАКТИКИ И РЕЗУЛТАТИ

Доклади от
XXXII Национална конференция на ББИА
Шумен, 7 – 8 юли 2022 г.

София, 2023

Докладите се публикуват без редакторска намеса. Отговорността за съдържанието им е изцяло на авторите.

ISBN 978-954-9837-36-0

В памет на проф. Ани Гергова, член на Управителния съвет и председател на Съюза на библиотечните и информационни работници (2000 – 2002)

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

Каталогизация в публикацията

Библиотеки, медии, социални мрежи – практики и резултати: Сборник с доклади от XXXII Национална конференция на ББИА, Шумен, 7 – 8 юли 2022 г. – София : Бълг. библиотечно-информ. асоц., 2023

ISBN 978-954-9837-36-0
021/025(063)

1. Библиотеки – конференции
2. Социални мрежи – конференции

Сборникът се публикува с подкрепата на Фондация „Глобални библиотеки – България“.

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Росица Добрева.</i> Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“ – 100 години традиции и модерност	5
---	---

Е-медии и библиотеки 2.0 – библиотечно-информационно обслужване в медийна среда

<i>Красимира Александрова, Ваня Аврамова, Мая Димитрова.</i> Предизвикателства на динамичната информационна среда: съвременно библиотечно-информационно обслужване в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“	9
<i>Кристиана Димчева, Калина Михайлова.</i> Библиотечен детектив: ръкописът за най-старото дърво във Варна и неговият автор. Методи на проучването	12
<i>Николай Господинов.</i> Интеграция на библиотечната система със социални мрежи, медийна и интернет среда	16
<i>Жечка Кираджиева, Зорница Петрова.</i> Платформата „Литературни предизвикателства за деца“ – път за провокиране на четенето и онлайн образно-нагледното мислене	26

Медийна грамотност и медийна култура в библиотеките

<i>Елица Лозанова-Белчева.</i> Развитие на медийна и информационна грамотност в библиотеките чрез отворени образователни практики	29
<i>Виктория Василева, Людмила Томова.</i> Как да общуваме с потребители онлайн и офлайн – обучение за служителите на Централна медицинска библиотека	36
<i>Светомира Вачева.</i> Анализ и оценка на потребностите от обучение по информационна и медийна грамотност на библиотекари от малки обществени библиотеки	40
<i>Марина Енчева.</i> Комуникационни инструменти на ЕБЛИДА за изграждане на мрежи от библиотекари и информационни специалисти	46

Маркетинг на библиотечни услуги и ресурси в социалните мрежи

<i>Виктория Иванова.</i> Дигиталните технологии и връзките с обществеността в университетските библиотеки (По примера на Университетската библиотека при Русенски университет „Ангел Кънчев“)	49
<i>Яница Радева.</i> Популяризиране на българската книга в онлайн пространството: Клуб „Писмена“ към Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“	55
<i>Йорданка Вичева.</i> Интеграцията на социалните мрежи в работата на библиотеките	60
<i>Анета Дончева, Антоанета Димитрова.</i> ББИА в социалните медии и мрежи – публичност и формиране на обществените нагласи в полза на библиотеките	68

Ролята на библиотеките за отворената наука и социалните научни мрежи

<i>Петя Георгиева, Кристина Димитрова. Университетската библиотека – ефективен посредник в научното общуване в онлайн среда между различни групи (По примера на UNIMORE библиотеките в Модена, Италия и университетски библиотеки от Южна България)</i>	<i>75</i>
<i>Боряна Козарева, Диляна Младенова-Давидова. Централна селскостопанска библиотека в подкрепа на политиката за отворена наука на Селскостопанска академия</i>	<i>83</i>
<i>Теодора Пейчева-Дянкова. Обществените библиотеки и отворената наука. Опитът на Регионална библиотека „Любен Каравелов“ – Русе</i>	<i>88</i>

Комуникацията потребител – библиотека в социалните мрежи

<i>Силвия Найденова, Валентина Василева. Опитът на Централна библиотека на БАН в съвременните комуникационни технологии, социалните мрежи и медиите</i>	<i>91</i>
<i>Теодора Костадинова. Пловдивската народна библиотека в социалните медии</i>	<i>97</i>
<i>Виолина Тодорова. Възможностите на социалните ресурси за подпомагане и подобряване на комуникацията читател – библиотекар</i>	<i>101</i>
<i>Цветомира Иванова. Мениджмънт на Академичната библиотека към АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив</i>	<i>106</i>
<i>Таня Пилева. Пловдивските училищни библиотеки в социалните мрежи и онлайн пространството</i>	<i>113</i>
<i>Андреана Димитрова. Нашата библиотека не е като другите (По Умберто Еко „Името на розата“)</i>	<i>117</i>
<i>Богомила Андреева. Библиотека, потребители и социални мрежи в малките населени места – възможности и предизвикателства</i>	<i>121</i>
<i>Марин Иванов. Регионална библиотека „Никола Фурнаджиев“ и медиите – партньори в информационното общуване</i>	<i>127</i>
<i>Юлий Йорданов. Богата съкровищница на ломските книголюбци и списователи (Из библиотечния фонд на НЧ „Постоянство – 1856“ – Лом)</i>	<i>130</i>

РОЛЯТА НА БИБЛИОТЕКИТЕ ЗА ОТВОРЕНАТА НАУКА И СОЦИАЛНИТЕ НАУЧНИ МРЕЖИ

Университетската библиотека – ефективен посредник в научното общуване в онлайн среда между различни групи

По примера на UNIMORE библиотеките в Модена, Италия и университетски библиотеки от Южна България

Петя Георгиева, Кристина Димитрова

Днес всеки човек с устройство и връзка с интернет общува предимно виртуално. Свободата, която дава онлайн средата прави комуникацията много по-лесна и достъпна. В този контекст все по-актуална и дискутирана става темата за научното общуване в онлайн среда и спазването на етичните принципи в научния диалог. Кой може в този случай да бъде ефективен модератор, да идентифицира информационните нужди на академичната среда и да бъде нейният естествен посланик?

Настоящият доклад се фокусира върху ролята на университетската библиотека като ефективен посредник в научното общуване между различни групи в онлайн среда, като се разглеждат модели по примери на библиотеките от UNIMORE в Модена, Италия и някои университетски библиотеки от Южна България. Доколко съвременните университетски библиотеки се ангажират да подпомагат въвеждането на отворен достъп до научна информация, разпространението ѝ чрез различни социални научни мрежи и достатъчно квалифициран и мотивиран ли е библиотечно-информационният специалист, за да отговори на тези нужди, са проблемите, които ще се засегнат от авторите.

Да сравняваме европейски университетски библиотеки в ерата на ИКТ след пандемия от COVID-19 и войни е неправилно, защото днес по-скоро работим заедно в онлайн среда, следваме общи политики и примери за „оцеляване“ сред предизвикателствата да бъдем актуални, полезни, иновативни, гъвкави и знаещи. Физическата среда в библиотеката се измества от виртуалната и този процес става толкова естествено и почти незабележимо. Днес повече говорим за електронни издания (книги и периодика), отколкото за книжни, за бази данни и електронни каталози, отколкото за каталожни картончета. Платформите на социалните мрежи (Facebook, Twitter, Instagram, TikTok, YouTube, Pinterest, Academia.Edu, Google Scholar, Linkedin, ResearchGate, Website, Blog) и други канали за онлайн връзка (Zoom, Microsoft Teams, Skype, Viber, WhatsApp, GoToMeeting, Join.me, Cisco Webex, BlueJeans, Intermedia AnyMeeting, Google Meet, RingCentral, Zoho Meeting) са съвременните „читални“ – в тях се осъществяват професионални контакти, конферентни връзки, видео-срещи и уебинари, обучения, обмена се опит и информация. Тенденцията е да се увеличава тяхното потребление, а това определя и ролята им както в социалното, така и в научното общуване. Въвеждането им все по-активно и в библиотечните дейности става приоритетно.

Фактът, че само за 2020 г. над 3,6 милиарда души са използвали социалните медии глобално и се очаква броят им да нарасне на 4,41 милиарда през 2025 г.¹, говори сам по себе си. Не само нарастването на потреблението на социалните мрежи определя промените в библиотечното обслужване, а и различните видове устройства (devices), които използват хората. По данни за 2021 г. 78% от тях използват мобилни телефони за достъп до платформите.² Това „задължава“ библиотеките не само да предлагат мобилни версии на електронните си бази данни и услуги, но и ефективно да ги демонстрират чрез платформите на социалните мрежи. Първо, защото в световен мащаб към 2020 г. човек прекарва средно 2 часа и 24 минути на ден в тях³ и второ, защото това определя до известна степен и намаляването на традиционно присъствие в читалните зали с книга в ръка, лист и химикал.

В началото на юни 2022 г. част от екипа на библиотеката на Аграрен университет – Пловдив посети италианския университет UNIMORE в Модена и Реджо Емилия по програма Еразъм+, която предлага възможност за мобилност и сътрудничество между европейските университети. Целта на посещението беше обмяна на опит и добри практики с библиотеките от библиотечната университетска мрежа.

Беше проведено анкетно проучване на посетените италиански библиотеки, както и на библиотеките на 6 университета от Южна България – Аграрен университет, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Медицински университет – Пловдив, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Технически университет – Филиал Пловдив, Тракийски университет – Стара Загора. Изследването не е сравнително, а е споделяне на добри практики в използването на социалните мрежи и показва доколко университетските библиотеки, независимо къде се намират, се явяват ефективен посредник в научното общуване в онлайн среда между различни групи.

UNIMORE (Università Degli Studi di Modena e Reggio Emilia)

Интересен факт за посещения от нас университет в Модена е, че той е един от най-старите европейски университети след тези в Болоня и Париж, датиращ от 1175 г. Първоначално е създаден като правен университет, а през 70-те години на XX век включва 5 факултета (Право; Медицина; Математически, физически и природни науки; Фармация; Икономика). През 1990 г. е открит още един факултет – този по инженерство.

През 1998 г. Университетът в Модена се преименува на Университет на Модена и Реджо Емилия, като се формулира според организационния модел на „мрежа от офиси“, който има много малко примери в Италия. Този модел се характеризира с единство на управлението и еднакво достойнство на академичните центрове. В същото време в Реджо Емилия се концентрират факултетите по комуникационни науки, по селско стопанство и втори факултет по инженерство, а в Модена – по литература и философия. През 2000 г. се поставя началото на Инженерния кампус с първата инженерна лаборатория в Модена.⁴ Градът е известен като родния град на Енцо Ферари, автомобилист, производител на марка автомобили Ферари. През 2010 г. Инженерният факултет е посветен на Енцо Ферари, като окончателно през 2012 г. е преименуван на Инженерен факултет „Енцо Ферари“ – The Engineering Department Enzo Ferrari (Facoltà di Ingegneria „Enzo Ferrari“).⁵

¹ Младенова, Петя. Потребителите в социалните мрежи (Статистика 2021) [онлайн]. Достъпно от: <https://www.inter-reklama.com/blog/potrebitelite-v-socialkite-2021/>

² Пак там.

³ Пак там.

⁴ Venticinque anni di Ingegneria a Modena. Carpi: APM Edizioni, 2015, p. 8 – 9.

⁵ Пак там, с. 12 – 13.

Историческото развитие на UNIMORE и формирането му като „мрежа от офиси“ е доказателство за наличието и на библиотечна мрежа, включваща 7 университетски библиотеки: 6 в Модена и 1 в Реджо Емилия⁶:

- Библиотека по икономически и социални науки – Economics Library (Biblioteca di Economia „Sebastiano Brusco“);
- Юридическа библиотека – Law Library (Biblioteca Universitaria Giuridica);
- Библиотека с хуманитарен профил – Humanities Library (Biblioteca Universitaria Umanistica);
- Мултидисциплинарна научна библиотека (включваща научните области математика, физика, биология, химия, фармация, геология, минералогия и палеонтология) – Science Library (Biblioteca Scientifica Interdipartimentale – BSI);
- Инженерна библиотека – Engineering Library (Biblioteca di Ingegneria „Enzo Ferrari“, Biblioteca Universitaria Scientifico-Tecnologica – BUST);
- Медицинска библиотека – Health Sciences Library (Biblioteca Universitaria Medica);
- Мултидисциплинарната библиотека в Реджо Емилия (включваща научните области: аграрни науки, комуникационни науки, образователни науки, инженерни науки, обучение на медицински сестри) – Reggio Emilia Multidisciplinary Library (Biblioteca Universitaria Interdipartimentale di Reggio Emilia).

Общият им библиотечен фонд се състои от 700 000 библиотечни документи, представени по видове в *Табл. 1*. В седемте библиотеки на UNIMORE книгите са свободно достъпни в големи и просторни читални. С книгохранилище разполагат само две от тях – Инженерната библиотека „Енцо Ферари“ (BUST) и Мултидисциплинарната научна библиотека (BSI).

БИБЛИОТЕЧЕН ФОНД (ОБЩ)		
Книги	Периодика – принт	Електронни публикации
446 000 книги	240 000	70 000 ел. списания
5 000 стари книги	1 110 абонирани заглавия	71 000 ел. книги

Табл. 1. Библиотечен фонд на UNIMORE към януари 2022 г.

В Инженерната библиотека книгохранилището представлява „асансьор“, който съдържа 5000 тома, подредени според УДК. Специален софтуер управлява този „асансьор“. В книгохранилището на Мултидисциплинарната научна библиотека има подвижни стелажи, използвани и в наши университетски библиотеки.

Библиотеките от университетската мрежа се ползват безплатно. Студентите представят своята студентска карта със значка MiMuovo с код, а преподаватели и служителите – идентификационна карта, издадена от университета. Външни потребители ползват библиотеките със здравните си карти или карта с данъчен код.

Общ сайт на седемте библиотеки обединява онлайн и традиционните им услуги, дава информация за всяка библиотека по отделно.⁷ Като библиотечна мрежа те използват и общи онлайн канали за комуникация със своите потребители, чрез които ефективно подпомагат научното им общуване.

Имат обединен онлайн каталог BiblioMo, който освен тях включва и обществени библиотеки от региона.⁸ В системата участват 91 библиотеки, които допринасят за националния ка-

⁶ Libraries. B: UNIMORE [онлайн]. Достъпно от: <http://www.libraries.unimore.it/site/home/libraries.html>

⁷ UNIMORE: Libraries [онлайн]. Достъпно от: <http://www.libraries.unimore.it/site/home/libraries.html>

⁸ BiblioMo: Polo Bibliotecario odenese SBN [онлайн]. Достъпно от: <https://www.bibliomo.it/SebinaOpac/do>

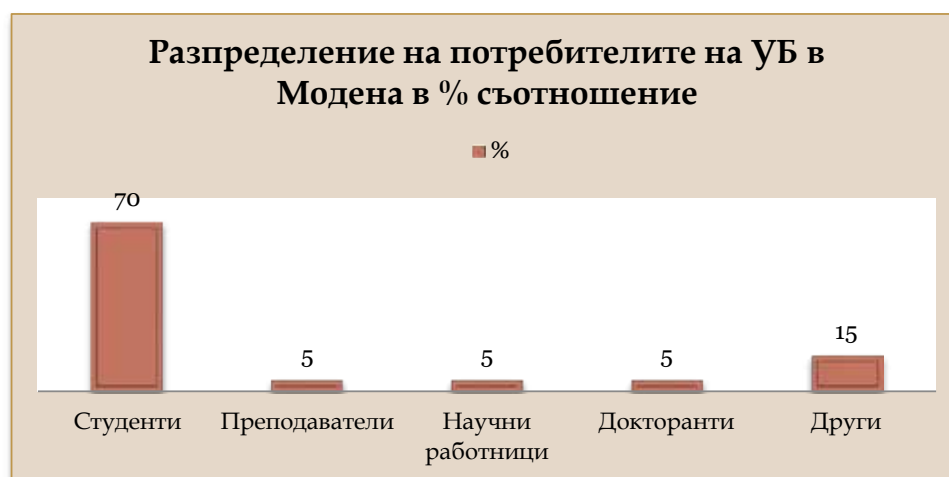
талог на Италия с общо наследство от над 3 млн. заглавия (по данни към 31 декември 2021 г.). Това значително улеснява ползвателите на различните типове библиотеки, което е добър пример за взаимстване.

Знаем, че Италия е една от най-засегнатите европейски държави от COVID-19. Това е причина да се разширят значително онлайн услугите на библиотеките, да се подобрят виртуалните класове по информационна грамотност, както и онлайн справките чрез онлайн платформата „Попитай библиотекаря“ (Chiedi al Bibliotecario)⁹. Библиотечната мрежа увеличава дигиталната колекция от електронни списания и книги, както и достъпа до международни бази данни като Web of Science, SCOPUS, Scival, SciFinderN, Science Direct, ACM Digital Library, BMJ Journals, Cinhal Plus, PubMed, UpToDate, Cambridge Journals and books, DeGruyter, EBSCO, IEEE, Embase, JStor, KARGER, Kluwer Law, Medline, Mathscinet, Palgrave Macmillan Journals, Periodicals Index Online, SAGE Journals, Taylor and Francis, Wiley Online Library.

Те се допълват и от EmiLib MediaLibraryOnLine – дигиталната библиотека, която предлага отдалечен достъп до италиански и чуждестранни вестници, електронни книги, аудио книги, музика, видеоклипове, отворени ресурси, достъпни онлайн, бази данни и др.¹⁰

Въвежда се и онлайн резервация за читателски места и резервация на т.нар. „Аквариум“ („Aquarium“) в Инженерната библиотека и „Sala 100 posti“ в Мултидисциплинарната научна библиотека – затворени помещения за самостоятелно учене или групова работа.

Общо 7000 потребители годишно регистрират седемте библиотеки (Фиг. 1).

Фиг. 1. Разпределение на потребителите на UNIMORE в проценти

Относно достъпа до научна продукция и електронни учебници има изградена система IRIS UNIMORE – институционален репозиториум на изследванията, проведени в Университета на Модена и Реджо Емилия, който от 2018 г. се оглавява от Университетската библиотечна система. Състои се от каталог на научните публикации на авторите на UNIMORE и групи от изследователи, лаборатории, оборудване, дейности и изследователски проекти. Част от качените материали са публично видими, а други са достъпни само за изследователския персонал на университета.

IRIS UNIMORE е източник на данни за поддържане и провеждане на процедури за оценка на външни и вътрешни изследвания: ASN, SUA-RD, VQR, проучване на изследователски дейности, неактивни изчисления, проверка на индивидуални и ведомствени показатели. Син-

⁹ UNIMORE: Chiedi al Bibliotecario [онлайн]. Достъпно от: <http://www.chiedialbibliotecario.unimore.it/site/home.html>

¹⁰ EmiLib: Emilia Digital Library [онлайн]. Достъпно от: <https://emilib.medialibrary.it/home/index.aspx>

хронизира се с Accesso per il personale di Università ed Enti¹¹ (единствената входна точка за преподаватели и изследователи, както структурирани, така и неструктурирани, от университети и публични изследователски организации, акредитирани за използване на услугите на министерството), като автоматично изпраща данни за съответните публикации, научни отговорности и награди до личните страници на професори и изследователи, принадлежащи към UNIMORE.

IRIS UNIMORE е синхронизиран и с OpenAire, като автоматично изпраща данни за публикации, свързани с проекти по Horizon 2020, както се изисква от Европейската комисия. Оперативно съвместим е, благодарение на стандарта OAI.PMH, като данните в IRIS могат да бъдат индексирани и използвани от други системи. Той е отворен като институционално хранилище и позволява качването и разпространението с отворен достъп на пълните текстове на публикациите на авторите на UNIMORE, в съответствие с авторските права.

Друг инструмент за интегрирано търсене от абониран пълнотекстови бази данни, бази данни с цитати, институционални хранилища и библиотечния каталог на университета е OneClick¹².

По-разпространено е използването на социалната мрежа Instagram, отколкото на Facebook. В социалната медия YouTube библиотечната университетска система на Модена и Реджо Емилия има свой канал, където не само библиотекари, но и студенти споделят информация как да се ползват различни услуги на библиотеката и библиографските ресурси, публикуват новини, онлайн обучения, вебинари, наричани BiblioSpot and Tutorials.¹³

В академичните среди от изключително значение за етиката в научното общуване, особено в онлайн среда, е използването на системи за детекция на плагиатство. Антиплагиатската система на италианските библиотеки е Turnitin.¹⁴ Тя е универсална за цялата страна, което създава единна унификация на верификацията.

Библиотеките на Модена и Реджо Емилия се оказват ефективен посредник в научното общуване в онлайн среда, подкрепяйки Берлинската декларация за отворена наука от 2004 г. и зеления отворен достъп, като насърчават качването на пълен текст на публикациите в институционалния репозиториум IRIS UNIMORE.

Основен проблем на Библиотечната мрежа на UNIMORE в Италия е липсата на достатъчно квалифицирани библиотечни специалисти. Практика е да стажуват в библиотеката студенти, с което попълват донякъде тази липса, но това не е достатъчно.

Университетските библиотеки от Южна България

Връщайки се на родна земя установяваме доста прилики по отношение на прилагане на библиотечните услуги в онлайн среда. Може би не е толкова разпространено сред българските университетски библиотеки използването на YouTube канали, социални мрежи като Facebook, Instagram и др. Не се наблюдава практиката студенти да стажуват в библиотеките, но всички останали методи са достатъчно ефективни, за да правят и нашите библиотеки толкова добър посредник в научното общуване в онлайн среда. Данните в *Табл. 2* потвърждават написаното.

¹¹ Accesso per il personale di Università ed Enti [онлайн]. Достъпно от: <https://loginmiur.cineca.it>

¹² UNIMORE: Sistema Bibliotecario di Ateneo: OneClick [онлайн]. Достъпно от: <http://www.oneclick.unimore.it/#>

¹³ YouTube: SBA Unimore [онлайн]. Достъпно от: <https://www.youtube.com/user/sbaunimore/featured>

¹⁴ UNIMORE: Sistema Bibliotecario di Ateneo: Turnitin [онлайн]. Достъпно от: <https://www.sba.unimore.it/site/home/risorse/turnitin.html>

					
Аграрен университет	АМТИИ – Пловдив	МУ – Пловдив	ПУ – Пловдив	ТУ – филиал Пловдив	ТУ – Стара Загора
Библ. фонд	Библ. фонд	Библ. фонд	Библ. фонд	Библ. фонд	Библ. фонд
185 557	70 000	182 318	364 430	100 000	296 310
Книги	Книги	Книги	Книги	Книги	Книги
135 407	50 000	134 070	315 000	85 000	233 442
Периодика	Периодика	Периодика	Периодика	Периодика	Периодика
50 000	10 000	34 379	48 000	15 000	51 163
Е-издания	Е-издания	Е-издания	Е-издания	Е-издания	Е-издания
1903	0	8 091	330	0	986
Други	Други	Други	Други	Други	Други
150	0	5778	1100	0	11705

Табл. 2. Библиотечен фонд на български университетски библиотеки към януари 2022 г.

С най-голям фонд е библиотеката на ПУ „Паисий Хилендарски“ – 364 430 документа, но най-много са електронните издания на Библиотечно-информационния център на Медицинския университет – Пловдив – 8091 документа. Цифрите показват твърде ниския ръст на електронни издания и преобладаващ традиционен книжен библиотечен фонд. Те кореспондират с резултатите, отнасящи се до достъпа до специализирани бази данни, пълен текст на електронни учебници и системи за проверка на актуалност на текста.

Университетските библиотеки на Аграрен университет – Пловдив¹⁵, Медицински университет – Пловдив¹⁶, ПУ „Паисий Хилендарски“ – Пловдив¹⁷ и Тракийски университет – Стара Загора¹⁸ предоставят достъп чрез собствена уеб страница или през страницата на съответния университет до наукометричните бази данни по абонамент на Министерство на образованието и науката (МОН) – Web of Science, SCOPUS, Science Direct и до абонамент за специализирани бази данни или онлайн списания в съответната научна област. Библиотеката при АМТИИ предстои да има достъп до електронния каталог и електронните си услуги в края на 2022 г., след като успешно прехвърлиха данните си в нов библиотечен софтуер. Филиалната библиотека на Техническият университет разполага единствено с електронен каталог, а достъпът до специализирани бази данни е възможен през сайта на ТУ – София, без да има пряк път и това е посочено само в частта „Актуално“¹⁹ на сайта на Университета, Филиал в Пловдив.

Достъп до електронни учебници дават библиотеките към Аграрен университет, Медицински университет, Пловдивски университет и Тракийски университет чрез читателски карти или лична карта, пароли, както и с декларации, че ще се използват с учебна цел (АУ, ПУ).

По отношение на въвеждане на платформа за откриване на плагиатство от 2022 г. МОН осигурява полската система StrikePlagiarism, която за срок от 3 години ще се използва от бъл-

¹⁵ Аграрен университет – Пловдив: Библиотека [онлайн]. Достъпно от: <https://www.au-plovdiv.bg/библиотека>

¹⁶ Медицински университет – Пловдив: Библиотечно-информационен център [онлайн]. Достъпно от: <https://mu-plovdiv.bg/za-nas/tsentrove/bibliotechno-informatsionen/obshta-informatsiya/>

¹⁷ Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“: Библиотека [онлайн]. Достъпно от: <https://lib.uni-plovdiv.bg/>

¹⁸ Тракийски университет – Стара Загора: За библиотеката [онлайн]. Достъпно от: <http://uni-sz.bg/truni11/#>

¹⁹ Технически университет – София, Филиал Пловдив: Актуално [онлайн]. Достъпно от: https://www.tu-plovdiv.bg/news_all_about_article.php?article=1102

гарските висши училища. Нещо, с което се доближаваме до италианския модел за унифицирана верификация на научните текстове. Медицинският университет използва и тази, която има в Университета в Модена и Реджо Емилия – iThenticate (Turnitin), а Тракийският университет има абонамент и към системата PlagScan.

Пандемията от COVID-19 се отрази и на работата на нашите университетски библиотеки, като се увеличи обема на електронно съдържание, започна изграждане на нови електронни бази данни и на институционални репозитории (Аграрен университет, Тракийски университет). Подобно на италианския репозиториум IRIS и в България чрез Националния център за информация и документация МОН организира национално хранилище – Български портал за отворена наука²⁰, в което учени и организации могат да разпространяват и съхраняват научни публикации и резултати от своите изследвания.

За последната 2022 г. изследваните български университетски библиотеки отчитат ръст в потреблението на библиотечните услуги, като студентите представляват 50% от общия брой потребители на всяка библиотека (Фиг. 2).

Фиг. 2. Брой потребители годишно в изследваните УБ

Библиотечният специалист – квалификация, мотивация и удовлетвореност

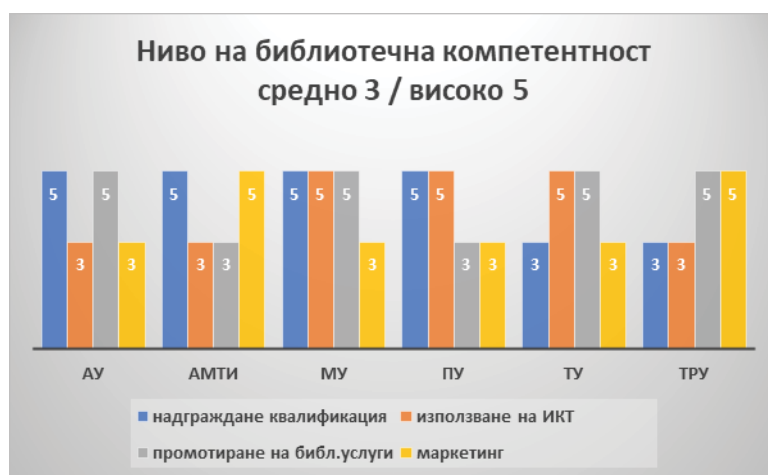
Заклучителен момент в настоящия доклад е отбелязване на нивото на компетенция на библиотечния персонал, мотивацията му да повишава квалификацията, както и удовлетвореността от работата, защото всички тези фактори влияят и на качеството на предлаганите услуги, за да отговарят университетските библиотеки адекватно на изискванията на академичните си среди.

Относно нивото на компетенция на библиотечните специалисти на UNIMORE в Италия като средно се определят всички нива от използване на ИКТ през маркетинг на библиотечните услуги до промоция на библиотечните дейности и надграждане на професионалната квалификация.

В българските шест университетски библиотеки данните варират от средно до високо ниво за всяка компетентност (Фиг. 3).

Тези данни кореспондират и с резултатите от удовлетвореност на заплащането на труда, като 100% от италианските специалисти са отговорили „Не“, а българските клонят на 60% за „Не“ и 40% за „Да“.

²⁰ BPOS: Bulgarian Portal for Open Science [онлайн]. Достъпно от: <https://bpos.bg/>

Фиг. 3. Ниво на библиотечна компетентност в българските УБ

Анализирайки данните от направената анкета, ясно се вижда, че преобладава обща незадоволеност от получаваното възнаграждение, което може би се дължи на голямата разлика в заплащането на труда на академичния и административния състав. Библиотекарите са част от административния състав на всеки университет и заплащането им е значително по-ниско.

Широко разпространено в практиката е обвързването на заплащането на труда с оценката (атестацията) за изпълнение на задълженията на персонала. Само 20% от анкетиранията италиански и български библиотеки посочват наличието на такава. Ако отсъства възможността обективно да отчетем и съпоставим резултатите, да сме наясно с изпълнението или неизпълнението им на всяко работно място и да можем реално да преценим доколко определен служител отговаря на поставената длъжностна характеристика, не можем да очакваме качествени резултати. Чрез атестацията на персонала се оценяват способностите на служителя, поведението му към самата работа, колегите и ръководството; количеството и качеството на произведения от него продукт; желанието му да продължи да работи в организацията и амбициите му да се развива.

Въпреки това включването на 100% от анкетиранията библиотекари в програми и курсове за подобряване на тяхната компетентност говори, че ръководствата запазват удовлетвореността на персонала си, давайки възможности за надграждане на професионалната им квалификация. Оттук се потвърждава и стопроцентовата им мотивираност да упражняват избраната от тях професия въпреки ниското заплащане.

Още много анализи може да правим въз основа на лични и преки наблюдения. Изводите винаги ще бъдат различни, защото средата, в която работим и живеем, е динамична, променят се и показателите.

Университетските библиотеки както в България, така и в UNIMORE в Италия споделят еднакви проблеми, идеи и възможности, но разгърнати на различни площи. Броят и възрастта на библиотечните специалисти не са толкова важни, колкото успешното им боравене с новите ИКТ, нужното образование, за да предоставят качествено обслужване на студенти и преподаватели. Наличието на специализирани бази данни, максималното използване на социалните мрежи и медии за представяне на библиографска информация, обученията и презентирането на библиотечни услуги са достатъчни, за да бъдат университетските библиотеки ефективен посредник за научното общуване в онлайн среда. Има още какво да се желае от българските университетски библиотеки по отношение на наличния брой пълнотекстови електронни издания в интернет на отворен достъп. Ръководствата и академичните състави на университетите трябва да имат ясно изградена политика за развитие на своите библиотеки, защото все по-отчетливо се заявява тяхната роля в разпространението, съхранението и верифицирането на науката чрез изискванията на „библиографската комуникация“ във виртуалния свят.